

TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARINDA -dAvUK / -dAyUK ve - (y)Uk BİÇİM BİRİMLERİNİN UZANTILARI

Mustafa SARI*

ÖZET

Bu çalışmada, Türk dili tarihinde kelime>enklitik>ek sürecini tamamlamış olan -dAvUK / -dAyUK ve -(y)Uk biçim birimlerinin Türkiye Türkçesi ağızlarındaki uzantıları incelenmiştir.

Tarihî metinlerde kullanılan; ancak bugün Standart Türkçede yaşamayan sözcükleri, biçim birimleri, ses değişmelerini ya da anlam nüanslarını Türkiye Türkçesi ağızlarında görmek mümkündür. Bu nedenle Türkiye Türkçesi ağızları, söz varlığı, ses bilgisi, biçim birim özellikleri ve anlam bilgisi bakımından Standart Türkçeden daha zengin bir birikime sahiptir.

Sadece Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanılan, Standart Türkçede yaşamayan biçim birimlerin tespit edilmesi ve zaman içinde bu biçim birimlerde ortaya çıkan ses, yapı ve anlam değişmelerinin ortaya konması, Türk dilinin tarihsel birikiminin kayıt altına alınması ve Türk dilindeki art zamanlı değişmeler bakımından önemlidir.

Bu çalışmada, öncelikle enklitik terimi tanımlanmış, kelime>enklitik>ek sürecinin ne olduğu üzerinde durulmuştur. Tarihî metinlerde bu sürecin nasıl geliştiği, söz konusu biçim birimde zamanla ortaya çıkan ses, biçim ve anlam değişmeleri örneklerle ortaya konmuştur. Daha sonra tarihî süreçte unutulmuş ve bugün Standart Türkçede yaşamayan bu biçim birimin Türkiye Türkçesi ağızlarındaki biçimleri ve anlam özellikleri tespit edilmiştir. Söz konusu biçim birimin Türkiye Türkçesi ağızlarındaki uzantılarını tespit etmek için Türk Dil Kurumu tarafından bilgisayar ortamında hizmete sunulan Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü kullanılmıştır. Bilindiği üzere bu sözlük, Derleme Sözlüğü ve ağızlarla ilgili akademik çalışmaların söz varlığının taranmasıyla oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Enklitik, ek, -dAvUK / -dAyUK , -(y)Uk, Türkiye Türkçesi ağızları.

DIMENSIONS OF THE MORPHEME S -dAvUK / -dAyUK and - (y)Uk IN DIALECTS OF TURKEY TURKISH

ABSTRACT

In this study, Turkey Turkish dialect extensions of dAvUK / -dAyUK and -(y)Uk morphemes which have completed the word>enclitic>suffix process in Turkish language history are examined.

* Doç. Dr., Mevlana Üniversitesi Eğt. Fak. Türkçe Eğt. Böl., El-mek: msari68@hotmail.com

The words, morphemes, phonetic changes or semantic differences that do not exist today's standard Turkish but be used in historical texts can be found in Turkey Turkish dialects. For this reason, Turkey Turkish dialects have richer reservoir compared to Standard Turkish in terms of vocabulary, morphology, phonology and semantics.

To determine morphemes that are only used in Turkey Turkish dialects but do not exist in Standard Turkish and to introduce phonetic, structural and semantic differences are important in terms of recording historical reservoir of Turkish language and the diachronic changes in Turkish language.

In this study, firstly the term enclitic is defined, and process of word>enclitic>suffix is emphasized. How this process develops in historical texts is examined with examples by considering phonetic, morphologic and semantic changes through time. Then, morphologic and semantic dimensions in Turkey Turkish dialects of the morphemes which have been forgotten in historic process but exist in Standard Turkish are identified. For identifying the dimensions of the morpheme in Turkey Turkish dialects, Turkey Turkish Dialects Dictionary which is computerized by Turkish Language Institution is used.

Key Words: Enclitic, suffix, *dAvUK / -dAyUK* , *-(y)Uk*, dialects of Turkey Turkish.

1. Giriş

Daha önce yayımlanmış bir çalışmada, *-dAvUK/-dAyUK* biçim biriminin, Türk dilinin tarihî metinlerindeki ses, biçim ve anlam özellikleri üzerinde durmuş ve bu biçim birimin bağımsız bir biçim birim (kelime) iken enklitik gibi kullanılmaya başladığını daha sonra ise bağımlı bir biçim birim (ek) haline geldiğini tespit etmiştik (Sarı 2010).

Bu çalışmada ise kelime>enklitik>ek sürecini tamamlamış olan *-dAvUK/-dAyUK* ve *-(y)Uk* biçim birimlerinin Türkiye Türkçesi ağızlarındaki uzantıları üzerinde durulacaktır. Konuyla ilgili temel bilgiler, önceki çalışmamızdan özetlenerek aktarılmıştır.

Enklitik terimi, David Crystal'ın (1994:57) *A Dictionary of Linguistics and Phonetics* adlı çalışmasında, genel ağın yaygın olarak kullanılan ansiklopedileri *Glossary of Linguistic Terms ve Wikipedia*'da şu şekilde açıklanmıştır: Fonolojik olarak başka bir kelimeye bağlı; ancak gramer bakımından bağımsız olan biçim birimler, *klitik* terimi ile karşılanmaktadır. Bağlı bulunduğu kelimedden önce gelen klitikler, *proklitik*; sonra gelen klitikler ise *enklitik* biçiminde adlandırılmaktadır. Örneğin İngilizcede 'They will' yapısının kısaltılmış biçimi olan 'They'll', enklitik olarak değerlendirilmektedir. Benzer biçimde 'I have not' yapısının kısaltılmışı olan 'I haven't' biçimi de bir enklitiktir. İngilizcede bu tür enklitikler, vurgusuzdur. İngilizcedeki belirlilik ve belirsizlik takıları olan *the* ve *a/an* biçimleri de *proklitik* örneğidir.

Turkish Studies

Türk dilinde bugüne kadar *enklitik* konusunda yapılan çalışmalar şunlardır: Marcel Erdal (2000), F. Sema Barutçu Özönder (2001), Mehmet Vefa Nalbant (2004), Bilge Özkan Vefa Nalbant (2007), Ahmet Bican Ercilasun (2008), Birol İpek (2009) gibi araştırmacıların çalışmaları yayımlanmıştır.

Bu çalışmada esasen bağımsız bir kelimeyken enklitik gibi kullanılan daha sonra ek özelliği kazanan -dAvUK/-dAyUK ve -(y)Uk biçim biriminin Türkiye Türkçesi ağzlarındaki uzantıları incelenecektir. Söz konusu eklerin tarihî dönemlerdeki ses, biçim ve anlam özellikleri önceki çalışmamızdan özetle aktarılmıştır.

2. -dAvUK/-dAyUK ve -(y)Uk Biçim Birimlerinin Türkiye Türkçesi Ağzlarındaki Uzantıları

-dAvUK / -dAyUK ve -(y)Uk biçim birimlerinin kökeni ve yapısı hakkında sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Ek genelde bir çalışmanın alt başlığı altında ele alınmıştır. Örneğin Saadettin Buluç (2007:118), *andayuk* sözünün *anı teg ok* biçiminden geldiğini belirtir; ancak sözcüğün daha sonra enklitik ve ek gibi kullanıldığı hakkında bilgi aktarmaz. Şinasi Tekin (1974:133) “1343 Tarihli Bir Eski Anadolu Türkçesi Metni ve Türk Dili Tarihinde ‘Olga-Bolga’ Sorunu” başlıklı yazısında, *andavuk*, *bundavuk*, *oluk* ve *buyuk* kelimelerindeki *+yuk*, *+uk* ve *+vuk* eklerinin, *ok/ök* pekiştirme edatının ekleşmiş biçimi olduğunu belirtmiştir. Çalışmada, aşağıdaki örneklerle bağlı olarak *buyuk* sözü ‘bunun gibi, böyle’; *oluk* sözü de ‘bizzat bu’ biçiminde anlamlandırılmıştır:

“...kız kıızı birle üç er karındaş 24 müteferrik kızları kalsa cevabı *buyuk* bola...”
(362)

“... kalan malın oluk kıza vireler...” (215)

Eski Anadolu Türkçesinde yaygın olarak kullanılan *olok dem*, *olok saat*, *şolok dem* ve *şolok saat* gibi kelime gruplarında da *ok/ök* kuvvetlendirme edatı bulunmaktadır.

Tarihî metinlerden yapılan taramalar, -dAvUK/-dAyUK biçim biriminin kökeni sayılan *andağok/andağuk* sözcüğünün ilk olarak Harezmi Türkçesi metinlerinde kullanıldığını göstermektedir. Harezmi Türkçesinde “Öyle, öylece, tam o şekilde” anlamlarındaki kelimenin açılımı, Saadettin Buluç’un belirttiği gibi olmalıdır: *anı teg ok*.

Nehcü'l-Feradis'te ok/ök kuvvetlendirme edatının kullanım sıklığı çok düşük olduğu halde, bu edatın birleşmesiyle oluşan “öyle, öylece, tam o şekilde” anlamındaki andağoq biçiminin kullanımını yaygındır. Örnek:

“Ol taqı *andağoq* tanuqluq berdi.” (35-13)

Eserde kelimenin, *er-*, *turur*, *kıl* ve *ol-* ile birleşerek yüklem olarak kullanıldığı da görülmektedir. Örnek:

“üç miñgn kişi cümlesi toydılar, taqı küweç aşı *andağoq* erdi, taqı tandûr etmekler *andağoq* erdi” (29-13-14)

“Bu ma^cnî taqı *andağoq* turur” (427-7)

“Ömer taqı *andağoq* boldı.” (114-14)

“Biz taqı *andağoq* qıldıq.” (29-16)

Nehcü'l-Feradis'te andağoq sözüyle biçim bakımından benzer özellikler gösteren ve “ Böylece, bunun gibi, tam bu şekilde” anlamlarında *mundağoq* sözü de bulunmaktadır. Örnek:

“Qoy edileringe taqı *mundağoq* hüküm bolğay. Sığır edileringe taqı *mundağoq* hüküm bolğay tep aydı.” (251-3)

Harezmi Türkçesinin bir başka eseri *Kışâşü'l-Enbiyâ* da “öyle, öylece, tam o şekilde” anlamlarındaki *andağuk* sözü yaygın biçimde kullanılmıştır. Örnek:

“Tegme bir köniñ kalınlığı beş yüz yıllık yer turur, arası ma *andağuk*. Yana tegme bir yerniñ kalınlığı beş yüz yıllık yer turur, arası ma *andağuk*.” (4r3)

Kelimenin, *turur*, *kıl*-ve *bol-* ile birlikte yüklem olarak kullanıldığını gösteren örnekler de vardır:

“Cevrâ'il aydı: *andağuk* turur...” (169r5)

“*Andağuk* kılurlar..” (148r12)

“... biziñ velî kullarımız *andağuk* bolur....” (167v4)

Kışâşü'l-Enbiyâ da geçen *mundağuk* sözcü de biçim ve anlam bakımından *andağuk* ile benzer özellikler taşımaktadır. Örnek:

“Tevrît içinde *mundağuk* okıdım tep imân keltürdi.” (67v7)

Eski Anadolu Türkçesine ait eserlerden taramalar yapılmıştır. Söz konusu biçim birim sadece, 14. yüz yılda Eski Anadolu Türkçesiyle yazılmış olan *Nazmü'l-Hilâfiyyat Tercümesinde*, *andavuk* sözünde geçmektedir. Örnek:

“Eger mîrâş alsa anı, yâ satun alsa, anı bir er- mâlik olmaz vaṭya *andavuk* bâṭl olur.” (35b-16)

“Revâ degül boğazlamak dırnaḳ ile, daḳı revâ degül- diḣ ile çıḳduḳdan ōnra *andavuk* aḳla!” (116b-6)

Harezmi Türkçesinde *andaḳoḳ/andaḳuḳ* örneklerinde enklitik gibi kullanılan *-daḳoḳ/-daḳuḳ*, karışık dilli eserlerde ekleşmiş ve *-dAvUK /-dAyUK* biçimini almıştır. Her iki biçim birim de eklendiği kelimeye “öyle, öylece, bunun gibi” anlamlarını katmakta ve isim çekim eki gibi kullanılmaktadır.

Harezmi Türkçesinde enklitik olarak kullanılan *-daḳuḳ/-daḳoḳ*, karışık dilli eserlerde bir yandan değişmeden kullanılırken diğeri yandan ekleşerek damak uyumuna bağlanmış ve bir çekim eki özelliği kazanmıştır. Örneğin, söz konusu biçim birim *Ferâ'iz Kitâbında* enklitik gibi kullanılmıştır. Örnek:

“...eger ata ana bir ata kız ḳarındaşı birle ata bir ata kız ḳarındaşı ḳalsa mâl ḳamu ata ana bir ata kız ḳarındaşına böle *andavuk* eger ata kız ḳarındaşı ḳalsa...” (70b-6)

Aynı eserde “Bunun gibi, böyle” anlamındaki *bundavuk* kelimesinin kullanımı daha yaygındır. Örnek:

“... eger ana birle oḅul ḳalsa altıda bir anaya böle ayruḳı böle ve *bundavuk* eger ana ata ve oḅul ḳalsa...” (62b-21)

Karışık dilli bir diğeri eser olan *Behcetü'l- Ḥadâ'ik fi Mev'izeti'l-Halâ'ik* da *-dAyUK* biçim biriminin 1. teklik şahıs zamirine ve isim köklerine eklendiği ve bir çekim eki gibi kullanıldığı tespit edilmiştir. Örnek:

“[121a] Bir Çalapsın °âlem içre, *mindeyuk* bendeḳ delim

Sinden ayruḳ Çalap yoḳdur kim aḳa yalvarsa men”

“[166] biḣ namâz birdi saḳa, ol biḣ ḳanad bola yarın;

kerseler inçe şîrâtnı *ḳuşdavuk* sen uçmaḳa”

“[148b] K zleri *gevherdey k*, ol balkıyur y zinde n r

Yarı datlu agzı içre, *baldayu k* hem  and  eker”

Son iki örnek, *-dAyUK/-dAvUK* biçim biriminin kelime>enklitik>ek sürecini tamamladığını göstermektedir.

Ok/ k edatının enklitik ve ek gibi kullanılmasıyla ilgili bilgileri Şinasi Tekin vermektedir. Tekin (1974:133) “1343 Tarihli Bir Eski Anadolu Türkçesi Metni ve Türk Dili Tarihinde ‘Olga-Bolga’ Sorunu” başlıklı yazısında, *oluk* ve *buyuk* kelimelerindeki *+yu k* ve *+u k* ve *ok/ k* pekiştirme edatının ekle mi  biçimi olduğunu belirtir.

Bu durumda tarihî metinlerde bağımsız bir kelimeyken ekle en ve çekim eki gibi kullanılan iki biçim birim bulunmaktadır: *-dAyUK/-dAvUK* ve *-(y)Uk*. Bu biçim birimlerin, yaygın olmamakla birlikte Türkiye Türkçesi ağızlarında da kullanıldığı tespit edilmiştir.

Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü’nde geçen *buğdayık* s zindeki *-Ik* eki de ses, biçim ve anlam bakımından Tekin’in kaydettiği biçim birime benzemektedir. *Buğdayık* sözcüğünü anlamı öyledir:

Buğdayık: Buğdaya benzeyen bir çeşit ot, yabancı buğday (Göksun –**Maras**)

Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü’nde geçen *suyuk* sözü de benzer özellikler göstermektedir. Sözlükte kelime öyle kaydedilmiştir:

Suyuk: Sıvı (Isparta)

Buğdayık  rneğinde *-Ik* eki, eklendiği kelimeye, *buyuk* (bunun gibi, böyle)  rneğinde olduğu gibi, benzetme anlamı katmıştır. *Buyuk*  rneğinde çekim eki görevindeki ek, *buğdayık* sözünde yapım eki gibi kullanılmıştır.

Isparta ağızından derlenen *suyuk* sözünde de ek, kelimeye benzetme anlamı katmış gibi görünmektedir. Ancak bugün Tatar Türkçesinde yaşayan ve sözlüklerde anlamı “1. Sıvı. 2. Sulu. 3. Koyu olmayan. 4. Seyrek. 5. Donuk. 6. Cıvık. 7. G cs z, halsiz.” biçiminde verilen *sıyık* sözü ses ve biçim bakımından Isparta ağızındaki *suyuk*’a benzemektedir. Tatarcada aynı köke dayanan *sıyığay-* (Sıvıla mak, sulanmak. 2. Seyrelmek. 3. Rengi açılmak, azalmak.) ve *sıyık a* (akıcı, sıvı) sözleri de bulunmaktadır ( ner 2009:236).

Mehmet Kara *sıyık* sözünü açıklarken, sözcüğün *suw* (*sub>suw>su*) kökenine dayandığını, *sıvık* ile *sıyık* arasında biçim bakımından ilişki olduğunu, Clauson’un kelimeyi *suvuk* biçiminde kaydettiğini, *v>y* değı imini sonucunda *sıyık* biçimine geldiğini belirtir (Kara 2003:383).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012

Aşağıda Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü'nde -dAvUK biçim birimini almış örnekler sıralanmıştır:

Çakıldavuk: Değirmende buğdayın bittiğini haber veren bir aygıt. (Karaman -Konya)

Döngüldevik: Kararsız, işkilli (kimse). (Bozkır -Konya)

Şatırdavuk: Kaynana zırlıtısı denilen oyuncağın büyüğü. (Kırım Türkleri)

Mıdavuk: Çok zayıf. (Boyabat -Sinop)

İlk üç örnekte geçen -dAvUK eki biçim bakımından tarihî metinlerde geçen biçim birime benzemektedir. Ancak bu örneklerdeki -dA eki, yansıma isimlerden fiil türeten ek olmalıdır. Buna göre kelimelerin biçim incelemesi şöyledir: *çakıl+da-vuk, dön-gül+de-vik, şatır+da-vuk*.

Bu örneklerdeki -vIk/-vUk ekleri, Türkiye Türkçesi ağzlarında kullanılan -dA-(y)Ik/-dA(y)Uk biçim birimi ile yakından ilgilidir. Aşağıda Türkiye Türkçesi ağzlarında bu biçim birimin kullanıldığı örnekler çıkartılmıştır.

Bıngıldayık: Kaynak, pınar(Taşköprü -Kastamonu)

Büngüldeyik: Kaynak, pınar. (Boyabat -Sinop)

Cımbıldayık: Dönek, sözünün eri olmayan. (Atabey -Isparta, Çal -Denizli)

Civirdeyik: Mayası gelmemiş ekmeğin üzerindeki ince kabarcıklar. (Sarıoba Polatlı -Ankara)

Çepildeyik: Çok konuşan, geveze. (Boyabat -Sinop)

Döngüldeyük: Dengesiz, ileri geri sallanan (kimse) (İskilip -Çorum)

Fışıldayık: Her işi becerirmiş gibi davranan (kimse). (Çal -Denizli), bir çeşit büyük boylu ot. (Çeltek Yeşilova -Burdur)

Galdırdayık: Toprak yığını, hüyük. (Kasımlar Gölpaazarı -Bilecik)

Gangıldayık: İhtiyarlıktan titreyerek yürüyen insan ya da hayvan. (İskilip -Çorum), çok zayıf insan ya da hayvan (Büyükkabaca *Senirkent -Isparta, -Kastamonu)

Gengildeyik: Geveze, saygısız (kimse). (Yukarıseyit Çal -Denizli)

Gıncırdayık: Tahterevalli ya da tahterevalliye benzeyen bir oyun aracı.(Büyükkabaca, Senirkent -Isparta)

Minkıldayuk: Bataklık. (Bulak, Alıcık, Diphacı, Merzifon –Amasya)

Parıldayık: Yıldırım. (Karaşar, Beypazarı –Ankara)

Vızırdayık: Sızıltılı, ince, tedirgin edici bir sesle, sürekli ağlayan. (İskilip -Çorum)

Vızırdayık: Topaç. (Kastamonu, Boyabat -Sinop)

Zıngıldayık: Pelte. (İnecik –Tekirdağ)

Bu örneklerde de yansıma isimlerden fiil türeten *+dA* ekinin üzerine /y/ yardımcı sesle birlikte fiilden isim türeten *-Ik* eki getirilmiştir. Bu biçim birimdeki /y/ yardımcı sesi, *çakıldavuk*, *döngüldevik*, *şatırdavuk* örneklerinde /v/sesine dönüşmüştür. Türkiye Türkçesi ağızlarında kaydedilen *döngüldeyük* (Dengesiz, ileri geri sallanan (kimse) İskilip –Çorum) ve *döngüldevik* (Kararsız, işkilli (kimse) Bozkır -Konya) sözleri bu kanaati güçlendirmektedir.

3. Sonuç

Bu çalışmada, Türk dilinin tarihi dönemlerinde kelime>enklitik>ek sürecinden geçerek eklenen *dAyUk/-dAvUk* ve *-(y)Uk* biçim birimlerinin, Türkiye Türkçesi ağızlarındaki uzantıları ele alınmıştır. Yapılan taramalar ve değerlendirmelere bağlı olarak elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmıştır:

1. Eski Türkçedeki, *anı teg* sözünün *antag* biçimini almasında olduğu gibi, *anı teg ok* sözcüklerinin birleşmesiyle *andağok/andağuk* biçimi ortaya çıkmıştır.
2. Karışık dilli eserlerde söz konusu biçim birim ekleşmiş ve damak uyumuna bağlanmıştır. Örnek: *kuşdavuk* (kuş gibi), *gevherdeyük* (gevher gibi), *baldayuk* (bal gibi).
3. Karışık dilli eserlerde görülen *buyuk* ve *oluk* sözlerindeki *-(y)Uk* eki esasen *ok/ök* kuvvetlendirme edatının ekleşmiş biçimidir ve çekim eki özelliği göstermektedir.
4. Kahramanmaraş Göksun ağzından derlenen *buğdayık* (Buğdaya benzeyen bir çeşit ot, yabancı buğday.) sözünde geçen *-Ik* eki, ses biçim ve işlev bakımından tarihî metinlerde kaydedilen *buyuk* örneğine benzemektedir. *Buyuk* örneğinde çekim eki görevindeki ek, *buğdayık* da türetme eki gibi kullanılmıştır.
5. *Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü* nde biçim bakımından tarihî metinlerde kullanılan *-dAyUk /-dAvUk* eklerine benzeyen biçim birimler tespit edilmiştir. Ancak bunlar biçim bakımından farklı özellik göstermektedir. Tarihî metinlerdeki biçim, *anı teg ok/ök* söz öbeğinin

andagok biçiminde birleşmesi ve bunun da *-dAyUk /-dAvUk* ekleşmesi şeklinde açıklanırken ağızlardaki biçim biriminin açıklaması şöyledir: *+dA-(y)Ik / +dA-(v)Ik*.

KAYNAKÇA

- ATA, Aysu (1997), *Kıyasü'l Enbiya I-II*, TDK Yay., Ankara.
- BARUTÇU, F. Sema (2001), "Türkçede Enklitik Edatlar Üzerine: ÇI/ ÇU", *Kök Araştırmalar Dergisi*, C. III Sayı: 2, Güz 2001, s. 75-86.
- BİLGİN, Azmi (1996), *Nazmü'l-Hilafiyat Tercümesi*, TDK Yay., Ankara.
- BULUÇ, Saadettin (2007), "Behçetü'l-Ĥadâ'ık Fî Mev' izeti'l-Ĥalâ'ık 'ten Derlenmiş Koşuklar" *Prof Dr. Saadettin Buluç Makaleler* (Haz. Zeynep Korkmaz), TDK Yay., Ankara, s. 116-146.
- BULUÇ, Saadettin (2007), "Eski Bir Türk Dili Yadigarı Behçetü'l-Ĥadâ'ık Fî Mev' izeti'l-Ĥalâ'ık", *Prof Dr. Saadettin Buluç Makaleler* (Haz. Zeynep Korkmaz), TDK Yay., Ankara, s. 184-112.
- CANPOLAT, Mustafa (1968), "Behçetü'l-Ĥadâ'ık'in Dili Üzerine", *TDAY-Belleten 1967*, s. 165-175.
- CRYSTAL, David (1994), *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*, Blackwell, Oxford.
- DEMİR, Nurettin (2007), "Batı Türk Yazı Dilinin Oluşumu", *Türk Edebiyatı Tarihi I*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, s. 302-312.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican (2008), "La Enklitiği ve Türkçede Bir "Pekiştirme Enklitiği" Teorisi", *Dil Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 2 Bahar 2008, Avrasya Yazarlar Birliği Yayını, s. 3556.
- ERDAL, Marcel (2000), "Clitics in Turkish", *Studies on Turkish and Turkic Languages*, Proceedings of the Ninth International Conference on Turkish Linguistics, Oxford. August 12-14, 1998, (edt.by Aslı GÖKSEL and Celia KERSLAKE) Wiesbaden.
- <http://tdkterim.gov.tr/ttas/>
- İPEK, Birol (2009), "Divanü Lügati't-Türk'te Geçen Enklitik Edatları", *Turkish Studies*, Volume 4. S. 3, Erzincan, s.1199-1212
- KARA, Mehmet (2003), "Mızıkçı Kelimesinin Kökeni Üzerine", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, S.13, Bahar 2003, s. 381-387.
- NALBANT, Bilge Özkan (2007), "Moğolca-Türkçe Bir Enklitik (Ek-Edat): magat>mAt", *Central Asian Studies*, Voluma 11-1, Korea University, Korea.
- NALBANT, Mehmet Vefa (2004), "Türkçe Enklitik Edatı LA" *V.Uluslararası Türk Dili Kurultayı II*, 20-26 Eylül 2004, TDK Yayınları, Ankara. s. 2157-2173.
- ÖNER, Mustafa (2009), *Kazan-Tatar Türkçesi Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara.
- SARI, Mustafa (2010), "Karışık Dilli Eserlerde Kelime>Enklitik>Ek Sürecinde Bir Biçim Birimi: -dAvUK / -dAyUK?", *Turkish Studies*, C. 5/1, s. 594-615.
- Tarama Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara, 1996.

TEKİN, Şinasi (1974), “1343 Tarihli Bir Eski Anadolu Türkçesi Metni ve Türk Dili Tarihinde ‘Olga-Bolga’ Sorunu” *TDAYB*, TDK Yay., Ankara.